

“TOSHKENT IRRIGATSIYA VA QISHLOQ XO‘JALIGINI MEXANIZATSIYALASH MUXANDISLARI INSTITUTI” MILLIY TADQIQOT UNIVERSITETI

O‘ZBEKISTON DAVLAT JAHON TILLARI UNIVERSITETI

O‘ZBEKISTON XOTIN-QIZLAR “OLIMA” UYUSHMASI

TADQIQOT.UZ XALQARO ILMIY JURNALLAR PORTALI

**4 MART
2022 YIL**

XALQARO ILMIY-AMALIY ONLAYN
KONFERENSIYA MATERIALLARI

**XOTIN-QIZLARNI TAZYIQ VA
ZO‘RAVONLIKDAN HIMOYA QILISHNING
MA’NAVIY-HUQUQIY ASOSLARI**

TOSHKENT -2022

являются задачей, возложенной на государственные и общественные структуры, важно усилить активное участие всех в этом деле.

Использованная литература:

1. Шамсиева М. Ўзбекистонда хотин-қизларни ижимоий ҳимоя қилишда давлат ва нодавлат нотижорат ташкилотларнинг ўрни (1991-2010 йй.). Тарих фанлари фалсафа доктори илмий даража олиш учун ёзил. автореф. – Тошкент, 2019. – Б.32, 34.
2. Вопросник по выполнению положений Конвенции о ликвидации всех форм дискриминации в отношении женщин для Комитета женщин Статья 3 . -Ташкент.1.12.2008 г .- С.6. // Тек.архив.
3. Гендерная политика нового Узбекистана в контексте международных тенденций парламентаризма. <https://parliament.gov.uz/ru/events/opinion/33984/>
4. Может ли Узбекистан установить гендерное равенство? / <https://www.caa-network.org/archives/21318>
5. Гендерная политика современного Узбекистана./ <https://www.uzdaily.uz/ru/post/60658>

**ГЕНДЕР ТЕНГЛИГИ: ХОТИН-ҚИЗЛАРНИ ҚЎЛЛАБ-ҚУВВАТЛАШ
ИСЛОҲОТЛАР ОМИЛИ**

Н.А. Юлдашева

Педагогика фан.ном.доц.

Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш
муҳандислари институти миллий тадқиқот университети

М.М.Рахимова

Илмий тадқиқотчи

М.М.Рахимов

Таянч докторант 2-курс

Аннотация. Мамлакатда ўтган йиллар мобайнида гендер тенглиги ва хотин-қизлар ҳуқуқлари доирасида самарали ислоҳотлар амалга оширилди. Жумладан, аҳоли мурожаатлари билан ишлаш, айниқса, хотин-қизлар муаммоларини бартараф этиш жараёнига янги механизмларнинг татбиқ этилиши орқали қонун устуворлигини таъминлаш, уларни қийнаб келган муаммоларини ҳал этиш, турли зўравонликлар ва қийноқларнинг олдини олишда очиклик ва шаффофликни таъминлаш, сўз эркинлигини мустаҳкамлаш каби қатор йўналишларда салмоқли, натижаларга эришилди.

Таянч сўз ва тушунчалар: гендер тенглик, хотин-қизлар, самарали ислоҳотлар, қонун устуворлиги, ҳуқуқий онг, ёшлар, юсак ахлоқ, янги механизмлар, очиклик ва шаффофлик, илм, сўз эркинлиги, “аёллар дафтари”, миллий қадриятлар.

Аннотация. За прошедшие годы в стране были проведены эффективные реформы по гендерному равенству и правам женщин. В частности, важна работа с населением по ряду направлений, в том числе по обеспечению законности путем внедрения новых механизмов решения вопросов женщин, решения их проблем, обеспечения открытости и прозрачности в предупреждении различных форм насилия и пыток, укрепление свободы слова. , были получены результаты.

Ключевые слова и понятия: гендерное равенство, женщины, эффективные реформы, верховенство закона, правосознание, молодежь, высокая нравственность, новые механизмы, открытость и прозрачность, наука, свобода слова, «женская тетрадь», национальные ценности.

Annotation. Over the years in the country gender equality and women's rightseffective reforms have been implemented. In particular, work with the population is important in a number of areas, including the rule of law through the introduction of new mechanisms to address women's issues, addressing their problems, ensuring openness and transparency in the prevention of various forms of violence and torture, strengthening freedom of speech. , results were obtained.

Keywords and concepts: gender equality, women, effective reforms, rule of law, legal consciousness, youth, high morals, new mechanisms, openness and transparency, science, freedom of speech, "women's notebook", national values.

Аёл бахти нима, у ўзини қачон шундай ҳис этади? Қачонки оилада, ижтимоий ҳаётда ҳузур ва ҳаловат топса. Оиласида мана шундай ҳаловати бор аёлнинг соғлиги мустаҳкам, ишида унум, янги истикболли режалар сари яқдил қадами шахдам бўлади. Бу ҳаёт қонуни! Бироқ аёлларни қийнаётган турли соҳалардаги чалкашлик ва чигалликлар, муаммолар ва ечимини йиллар давомида кутаётган оғриқли, ташвишли масалалар борки, уни ечишда тизимли тартибда яқдиллик билан ҳаракат қилинмаса, жамият ривожига салбий таъсирини кўрсатаверади.

Мамлакатимизда ўтган йиллар мобайнида гендер тенглиги ва хотин-қизлар ҳуқуқлари доирасида самарали ислохотлар амалга оширилди. Жумладан, аҳоли мурожаатлари билан ишлаш, айниқса, хотин-қизлар муаммоларини бартараф этиш жараёнига янги механизмларнинг татбиқ этилиши орқали қонун устуворлигини таъминлаш, уларни қийнаб келган муаммоларни ҳал этиш, қийноқларнинг олдини олишда очиқлик ва шаффофликни таъминлаш, сўз эркинлигини мустаҳкамлаш каби қатор йўналишларда салмоқли, натижаларга эришилди.

Қолаверса, жинойт содир этиб, чин кўнгилдан пушаймон бўлган хотин-қизлар ҳуқуқлари уларимизнинг авф этилиши ва жамиятга мослашишига кўмаклашиш, шунингдек, "Меҳр" операциялари доирасида уруш ўчоқларидан аёллар ва болаларни қайтариш, уларга ғамхўрлик кўрсатиш борасидаги Ўзбекистон тажрибаси халқаро ҳамжамят томонидан кўп бора эътироф этилди.

Ўтган беш-олти йил даврийлигида Олий Мажлис Қонунчилик палатасининг, жумладан Инсон ҳуқуқлари бўйича вакили (омбудсман) институти фаолиятида ҳам жуда катта ислохотлар, ўзгаришлар рўй берди. Хусусан, Омбудсман фаолиятининг қонунчилик базасида хотин-қизлар ҳуқуқлари мустаҳкамланиб, унинг ваколатлари кенгайди, турли кўринишдаги қийноқларнинг олдини олиш бўйича миллий превентив механизми жорий этилди. Айни ўринда соҳага замонавий механизмларнинг жорий этилиши фуқароларга, шу ўринда хотин-қизларимизга уларнинг ҳуқуқий онгини оширилишида муҳим мезонлар ҳисобланади. Хорижий тажрибага мурожаат қилсак. Россия Федерациясининг 2013 йил 23 декабрдаги "Россия Федерациясида фуқароларга ижтимоий ҳизмат кўрсатиш асослари тўғрисида"ги Қонун қабул қилинган бўлиб, қонунда асосий эътибор, қоида тариқасида, аёллар ва болаларга ёрдам кўрсатишга қаратилган, Россия федерациясининг таркибий тузилмаларида аёллар ва болалар учун "Инқироз марказлари" фаолият кўрсатиб, бу марказлар аёлларга, болали аёлларга, ҳомиладор аёлларга, қийин шароитда бўлган аёлларга, психологик ва ҳуқуқий ёрдамга муҳтож аёлларга хизмат кўрсатиб келмоқда. Шунингдек, Германия, Корея, Япония, Англия каби ривожланган давлатларнинг қонунчилик тизимида аёлларни ижтимоий-ҳуқуқий жиҳатдан ҳимоя қилишга ҳам жиддий эътибор қаратилган. Бунда, зўравонликдан жабр кўрган аёлларга ёрдам кўрсатиш, руҳий-психологик жиҳатдан ёрдамга муҳтож аёлларни қўллаб-қувватлаш ва уларни даволашда маблағ ажратиш каби масалаларга алоҳида эътибор қаратилган. Янги Ўзбекистон келажагини барпо этишда бу долзарб масала истикболига ҳам жиддий қаралди.

Муҳтарам Президентимиз ўзларининг деярли барча чиқишларида "Оила ташвишларидан ортиб, эркаклар билан тенгма-тенг ишлаётган, ўзининг ташаббусларини, орзу-умидларини рўёбга чиқариш учун, туну-кун меҳнат қилаётган ва барчага ўрнак бўлаётган хотин-

қизларимиз ҳақида жуда кўплаб ибратли фикрларни айтадилар. Лекин, барча аёлларга ҳам жамиятда ўрнини топиши учун муносиб шароит, имконият яратиб бера олаяпмиз-ми? Уларнинг барча муаммолари ҳал бўлаяпти-ми? -деган саволларни тегишли мутасаддиларга берар эканлар, бу саволнинг жавобини афсуски, йўқ»,— дея ўзлари берадилар. Хўш, соҳага оид қандай самарали ишларни амалга ошириш лозим?

Бизнингча, мамлакатимиздаги хотин-қизлар муаммолари ҳақида фикр юритар эканмиз, уларнинг энг асосий таснифини куйидагича келтириш мумкин.

Манбаларда кўрсатилишича, оиладаги келишмовчиликлар оқибатида 2021 йилда 28 мингдан ортиқ оилалар бузилганлиги жуда аянчли ҳолатдир. Бунинг сабаблари сифатида куйидагиларни кўрсатиш мумкин:

ёшларнинг оила-рўзгор деб аталмиш муқаддас тушунчани англаб етмаганликлари;

тайинли касб-хунар эгалламаслик, ишламаслик, дангасалик ва лоқайдлик оилавий ажримлар ва уларнинг салбий оқибатларини тушунмаслик;

эр-хотин ўртасидаги доимий жанжал ва ўзаро келишмовчиликлар;

эр ёки хотиннинг турли кўринишдаги хиёнатлари;

куч ишлатиш тазйиқ ва зўравонликлар;

миграция масалалари;

аёлларни ҳўрлаш ва турли қийноқлар солиш каби иллатлар ва бошқалар.

Буларнинг энг аянчлиси ва ачинарлиси ўзини-ўзи ўлдириш даражасига етказиш ҳамда омма олдида „сазойи“ қилиш, ижтимоий тармоқларда хотин-қизларнинг шаъни, иб-ҳаёсини бадном қилиш оддий ҳолга айланиб қолмоқда.

Вазирлар Маҳкамасининг 2021 йил 8 январдаги “Хотин-қизларни ижтимоий қўллаб-қувватлаш бўйича кўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги қарорига кўра, хотин-қизлар муаммоларини “Аёллар дафтари”ни юритиш орқали тизимли равишда ҳал этиш ва уларни ижтимоий қўллаб-қувватлаш, масалалари кўриб чиқилди.

Мамлакатимизда ўтказилган мониторинг натижалари шуни кўрсатадики, яқин-узок йиллар давомида 480 мингга яқин хотин-қизлар узок муддатга чет давлатларга, хорижга ишлаш учун кетган бўлиб, ҳозирда, уларнинг фарзандларига оид маълумотлар ҳеч қайси идорада сақланмаганлиги ўта аянчлидир.

Хотин-қизлар бандлиги масаласи ҳақида фикр билдирар эканмиз, улар бандлигини таъминлаш, боқувчисини йўқотган, ижтимоий ёрдамга муҳтож ногиронлиги бўлган аёлларни моддий жиҳатдан қўллаб-қувватлашга алоҳида эътибор қаратилиши белгиланади.

Мамлакатимизда мутлақо янги тизим яратилиб, меҳр-эътиборга муҳтож хотин-қизлар бандлигини таъминланишига кўмаклашувчи механизм жорий қилинди. Бу борада „Аёллар дафтари“ амалиётга тадбиқ этилди. Жойларда вилоят, туман, шаҳар, овуллар кесимида уйма-уй, хонадонма-хонадон, маҳаллама-маҳалла юриб ўрганилган амалий ишлар натижасида бевосита 6,4 миллион аёллар билан мулоқот олиб борилди. Мазкур жараёнлар орқали, 9 та мезон талаблари асосида, ушбу „Аёллар дафтари“га 433 минг нафар боқувчисини йўқотган, ижтимоий ёрдамга муҳтож ногиронлиги бўлган аёлларни моддий жиҳатдан қўллаб-қувватлашга алоҳида эътибор қаратилиб, электрон база шакллантирилди. Шунингдек, хотин-қизлар муаммоларини ўрганиш ва манзилли ишлаш борасида таҳлиллар шуни кўрсатадики, хотин-қизлар орасидан 253 минг нафардан ортиқ ишсизлар, 44 минг тиббий кўмакка, 48,5 минг ҳуқуқий ва психологик ёрдамга муҳтожлар, 37 минг боқувчисини йўқотган, 33,5 минг ногиронлиги бўлганлар (шундан 4,5 минг уй-жойини таъмирлашга муҳтож), 9 минг нотурар жойда яшовчилар, 8 мингдан ортиқ ногиронлиги бўлган фарзандини тарбиялаётган ёлғиз аёлларга турли эҳтиёжларидан келиб чиқиб ёрдам қилиш чораларини тизимли ишлаб чиқиш лозимлиги кун тартибидаги энг муҳим масалалардан бирига айланди.

Янги Ўзбекистоннинг 2022–2026 йилларга мўлжалланган Тараққиёт стратегиясида бу борадаги хайрли ишларни изчил давом эттириш ва юқори босқичга кўтариш билан боғлиқ муҳим таклиф ва ташаббуслар илгари сурилди. Жумладан, инсон қадрини, айниқса, хотин-қизларни ушбу жараённинг бош мезони сифатида белгилаш мақсадида маҳкумлар ва жазони

ўтаб бўлган аёлларнинг меҳнат, ижтимоий таъминот ва халқаро эътироф этилган бошқа ҳуқуқларини таъминлаш, уларнинг ижтимоий мослашуви ва жамиятга реинтеграциясига қўмаклашишнинг самарали йўллари жорий этиш, бу йўналишда давлат ва жамият институтларининг биргаликдаги фаолиятини йўлга қўйиш масаласига алоҳида эътибор қаратилмоқда. Шунингдек, хотин-қизларга ҳуқуқий таъсир кўрсатиш, шу жумладан, ҳаракатланиш эркинлигини чеклаш билан боғлиқ чораларни қўллашда қонунийликни сўзсиз таъминлаш ҳамда рақамли технологияларни жорий этиш орқали жамоатчилик назоратини кучайтиришга ҳам устуворлик берилганлиги уларнинг жамият олдидagi бурч ва вазифаларини янада ривожлантиришларига туртки бўлади.

Ушбу тизим 2020 йилда бошланган бўлиб, ўтган йили кўпроқ эътибор ҳудудларда “Аёллар дафтари” рўйхатини шакллантиришга қаратилган эди. 2021 йилда эса ушбу тизимни давом эттириш орқали уларни муаммоларини ҳал этиб “Аёллар дафтари”дан чиқариш чораларини кўриш барча давлат идоралари ва ташкилотларнинг олдидagi муҳим вазифага айланди.

Ўзбекистонда гендер тенглиги ва хотин-қизларни қўллаб-қувватлаш кафолатлари қуйидаги омилларни самарали деб баҳолайди:

юртимизнинг барча туман ва шаҳар ҳокимининг маҳалла ва иқтисодиёт бўйича ўринбосарлари — аёллар бандлигини таъминлаш, боқувчисини йўқотган, ижтимоий ёрдамга муҳтож ногиронлиги бўлган аёлларни моддий жиҳатдан қўллаб-қувватлашга доир кечиктириб бўлмайдиган “йўл харитаси” орқали фаолият олиб боради;

туман(ш)ҳокимнинг ижтимоий масалалар бўйича ўринбосарлари — тиббий ҳимояга ва психологик ёрдамга муҳтож хотин-қизлар, қарамоғида ногиронлиги бўлган болалари мавжуд ёлғиз аёлларни қўллаб-қувватлашга ва уларнинг муаммоларини ҳал қилиш йўллари ишлаб чиқади ва амалий ёрдам беради;

жойларда фаолият олиб боратган банклар—хотин-қизларни тадбиркорликка жалб қилишга масъул этиб белгиланади ва уларни моддий қўллаб-қувватлайди;

барча инсон ҳавфсизлигига жавобгар ташкилотлар — ҳуқуқий ёрдам олишга муҳтож, зўравонликка учраган хотин-қизларга қўмаклашишга масъул бўлиб, вазифалар ижроси юзасидан мониторинг натижаларини эълон қиладилар.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

1. Вазирлар Маҳкамасининг 2021 йил 8 январдаги “Хотин-қизларни ижтимоий қўллаб-қувватлаш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги қарори .Т.: 2021 й.
- 2.Фаробий. Афлотун қонунлари моҳияти.// Фозил одамлар шаҳри. Т.: Халқ мероси нашриёти, 1993, 23-бет.
3. Фаробий. Фозил шаҳар одамлари қарашлари.// Фозил одамлар шаҳри. Т.:Халқ мероси нашриёти, 1993, 159-160-бетлар.
4. Шарафиддинов О. Истеъдод жололалари. – Тошкент, Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти, 1976, 150-бет.
5. Ўзбек шоирлари баёзи. Дилшод. Анбар отин. Тузувчи ва сўзбоши муаллифи М.Қодирова. – Т.:Фан, 1994
6. ЎзМЭ, Т.: «Ўзбекистон миллий энциклопедияси», 2003, 5-жилд.

Ismailova Z., O. Jamoldinovna THE ROLE OF WOMEN IN ENSURING UNITY OF EDUCATION AND TRAINING IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS	155
Холикова Рахбар Эргашевна АЁЛ МИЛЛАТ ТАЯНЧИ- МОҲИР МУРАББИЙ	159
Саипова Камола Давляталиевна, Кожакеева Ляззат Темирбековна ГЕНДЕРНАЯ ПОЛИТИКА НОВОГО УЗБЕКИСТАНА В КОНТЕКСТЕ МЕЖДУНАРОДНОГО РЕЙТИНГА	163
Н.А. Юлдашева, М.М.Рахимова, М.М.Рахимов ГЕНДЕР ТЕНГЛИГИ: ХОТИН-ҚИЗЛАРНИ ҚЎЛЛАБ-ҚУВВАТЛАШ ИСЛОҲОТЛАР ОМИЛИ	166
Д.Б. Ахмедова ГЕНДЕРНАЯ СОЦИАЛИЗАЦИЯ И ОСОБЕННОСТИ ЕЕ ФОРМИРОВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ	170
Гулнора Худайбердиева ЎЗБЕКИСТОНДА ХОТИН-ҚИЗЛАР ГЕНДЕР ТЕНГЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШНИНГ ҲУҚУҚИЙ АСОСЛАРИ ВА ДАВЛАТ-ҲУҚУҚИЙ СИЁСАТИ ЙЎНАЛИШЛАРИ	174
Хаитова Азиза ХОТИН-ҚИЗЛАР СИЁСИЙ ФАОЛЛИГИНИ ОШИРИШ МАСАЛАЛАРИ	176
Abrorkhon Asatulloev THE ROLE OF AL-ISLAN MAGAZINE IN THE SOCIO-ETHICAL VIEWS OF ABDURAHMAN TASHKANDI	179
Алибеков Умурзоқ Юлдашевич, Маматов Шарофиддин Мусурмонқулович ЎЗБЕКИСТОН ХОТИН-ҚИЗЛАРИ НУФУЗИНИ ОШИРИШ ЙЎЛЛАРИ	181
Лутфуллаева Феруза Бобоқуловна ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН: ХАЛҚПАРВАР ДАВЛАТ БАРПО ЭТИШДА ХОТИН- ҚИЗЛАРНИНГ СИЁСИЙ ВА ҲУҚУҚИЙ ФАОЛЛИГИ	186
Nazokat Dilshod qizi Rasulova THE SOCIAL SIGNIFICANCE OF GENDER EQUALITY IN THE NEW STAGE OF SOCIAL DEVELOPMENT	188
Юсупова Гулноза Рахмонбек қизи СОҒЛОМ ТАФАККУРНИНГ ШАХС ҲАЁТИ ВА ФАОЛИЯТИДА АҲАМИЯТИ	191
Nurillayeva Nodirabegim Shermuhammadi qizi OLIM BO'LMA, ODAM BO'L!	193
Ботирова Ҳалима Эшмаматовна АЁЛЛАРНИНГ ҲУҚУҚИЙ МАДАНИЯТИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ЖАМИЯТИ ТАРАҚҚИЁТИНИНГ МУҲИМ ОМИЛИДИР	196
Равшанова Гулҳаё Абдикахаровна ИЛМ-ФАН СОҲАСИДАГИ ХОТИН-ҚИЗЛАРНИ ҚЎЛЛАБ-ҚУВВАТЛАШДА ФУҚАРОЛИК ЖАМИЯТИ ИНСТИТУТЛАРИНИНГ ЎРНИ	199
Aklova Ogilkhon Mirzapayasovna THE ROLE OF WOMEN IN THE SPIRITUAL DEVELOPMENT OF SOCIETY	201
Qahhorova Nodiraxon Mirzapayasovna YANGI O'ZBEKISTON FUQAROLIK JAMIYATIDA XOTIN-QIZLAR ROLINING RIVOJLANISH BOSQICHLARI	203
Ўлжаева Шохистахон Мамажоновна, Рахмонбердиева Нодири Билоловна НАРШАХИЙНИНГ “БУХОРО ТАРИХИ” АСАРИДА БУХОРОДА ПОДШОҲЛИК ҚИЛГАН АЁЛ МАЛИКА ҲАҚИДАГИ МАЪЛУМОТЛАР	207
Khalmuradova Ezoza Khasanovna ACHIEVEMENTS OF WOMEN'S ECONOMIC AND SOCIAL PARTICIPATION FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT	211